

NIVEL ZORGREGISTRATIES EERSTE LIJN

R A P P O R T

Zorg door de huisarts

Jaarcijfers 2016 en trendcijfers 2011-2016

Linda Flinterman
Mark Nielen
Lisa Verberne
Madelon Kroneman
Rodrigo Davids
Marcus Winckers
Leontien Korteweg
Karin Hek
Sabine de Hoon
Elsbeth de Leeuw
Gideon Opperhuizen
Robert Verheij

KALENDERJAAR

2016

Juli 2017

NIVEL

Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg

Otterstraat 118-124

Postbus 1568

3500 BN Utrecht

Telefoon 030 2 729 700

Fax 030 2 729 729

www.nivel.nl

Disclaimer

Wij doen ons best om onze onderzoeksresultaten zo begrijpelijk mogelijk te presenteren. De onderzochte materie is echter complex.

Wij staan in voor de juistheid van onze cijfers, maar wij kunnen geen verantwoording aanvaarden voor conclusies die derden op deze cijfers baseren.

Wij zijn daarnaast continu bezig met het verbeteren van ons onderzoek. Een voorbeeld is het verbeteren van de methodologie of het toevoegen van gegevens van praktijken die op een later moment zijn binnengekomen. Hierdoor kunnen veranderingen optreden in de resultaten.

Bij het gebruik van cijfers is het daarom van belang om bij de verwijzing altijd aan te geven uit welke bron de gegevens afkomstig zijn.

Inhoud

Inhoud	4
Voorwoord	5
Introductie	7
Methode	8
Omvang gegevensverzameling en geografische spreiding	8
Representativiteit	9
Aard van de gegevens	11
Kenmerken van ingeschreven patiënten	13
Omvang zorggebruik	14
Aantal patiënten met minimaal één contact met de huisartsenpraktijk	15
Aard van de contacten met de huisartsenpraktijk	16
Modernisering & Innovatie: aantal verrichtingen	18
Gezondheidsproblemen	20
Voorgeschreven geneesmiddelen	22
Aantal patiënten met 1 of meer geneesmiddelvoorschriften	23
Top-10 geneesmiddelvoorschriften, totaal en naar leeftijd	26
Indicaties voor geneesmiddelvoorschriften naar leeftijd	29
Verwijzingen naar de tweedelij	31
Verwijzingen per specialisme	33
Verder lezen	33
Indicaties voor verwijzingen	34
Verder lezen	36

Voorwoord

NIVEL Zorgregistraties eerste lijn verzamelt continue gegevens over gezondheid en zorg in de eerstelijns. Vanuit verschillende zorgdisciplines worden routinematige zorggegevens verzameld. Resultaten worden gepresenteerd op de website www.nivel.nl/zorgregistraties. Deze website geeft onder andere antwoord op de vraag, welke gezondheidsproblemen in Nederland voorkomen, welke zorg wordt verleend in de eerstelijns en wat de kwaliteit van deze zorg is.

NIVEL Zorgregistraties eerste lijn wordt uitgevoerd door het NIVEL met financiering van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Een uitgebreide beschrijving van het project vindt u op onze website.

Het rapport dat voor u ligt bevat een selectie van de gegevens gepubliceerd op de website, namelijk de tabellen over de zorg voor patiënten door de huisarts in het kalenderjaar 2016. Trendcijfers worden (indien beschikbaar) gegeven over de periode 2011-2016. Voor cijfers over andere disciplines, cijfers over multidisciplinaire zorg en cijfers over specifieke aandoeningen verwijzen we u naar de website. Het is ook mogelijk een specifieke gegevensaanvraag te doen via www.nivel.nl/NZR/data-aanvragen.

Wij danken de deelnemende zorgverleners voor hun inzet en het aanleveren van gegevens.

Kernpunten

- Dit rapport bevat cijfers over het zorggebruik van ruim 1,4 miljoen patiënten, ingeschreven bij ongeveer 350 huisartsenpraktijken.
- 78% van de ingeschreven patiënten had in 2016 één of meer gedeclareerde contacten met de huisarts
- Patiënten hadden in 2016 gemiddeld 4,4 keer contact met de huisartsenpraktijk. Voor kinderen (5-17 jaar) werden gemiddeld de minste contacten per jaar gedeclareerd, namelijk 2,4; in de oudste leeftijdscategorie (85 jaar en ouder) waren dat er het meest, namelijk gemiddeld 13,1.
- Het aantal gedeclareerde contacten is in 2016 licht gestegen ten opzichte van vorig jaar. Met name het aantal lange consulten en telefonische consulten neemt duidelijk toe in de afgelopen vijf jaar.
- Zo'n 17% van de patiënten in de huisartsenpraktijk krijgt tenminste één keer per jaar een maagzuurremmer voorgeschreven. Dit is daarmee, net als in eerdere jaren, het meest voorgeschreven geneesmiddel bij de huisarts in 2016.
- Het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven (18,3%) is na de lichte stijging in 2015 weer gedaald naar het percentage uit 2014.
- In 2016 waren er 304 verwijzingen per 1.000 ingeschreven patiënten naar een medisch specialist. De meeste tweedelijns verwijzingen gingen naar het specialisme oogheelkunde (33 per 1000 patiënten), gevolgd door orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie.

Introductie

Voor de meeste gezondheidsproblemen is de huisartsenpraktijk nog altijd de eerste plek waar men aanklopt voor professionele hulp. Voor het raadplegen van specialistische hulp is meestal een verwijzing van een huisarts nodig, hierdoor heeft de huisarts een poortwachter functie. Bijna iedere Nederlander staat ingeschreven bij een huisartsenpraktijk (inschrijving op naam).

In Nederland zijn ongeveer 5000 huisartsenpraktijken. In toenemende mate zijn dat meermanspraktijken en gezondheidscentra. De solistisch werkende huisarts komt steeds minder vaak voor. De beroepenregistratie van het NIVEL laat zien welke trends er nog meer zijn in het aanbod aan huisartsenzorg ([cijfers uit de beroepenregistratie van het NIVEL](#)).

Bijna alle huisartsen houden hun medische dossiers elektronisch bij. Daarin staan gegevens over gezondheidsproblemen, contacten, voorgeschreven geneesmiddelen, en uitslagen van diagnostische tests. Deze gegevens vormen de basis voor de hier gepresenteerde cijfers.

In 2016 leverden ongeveer 350 huisartsenpraktijken gegevens aan. In totaal stonden bijna 1,4 miljoen patiënten in deze praktijken ingeschreven. Het gerapporteerde aantal patiënten en praktijken kan per analyse verschillen. Ongeveer 40 huisartsenpraktijken verzamelen aanvullende gegevens die in de routine-registraties ontbreken. De informatie over deze gezondheidsproblemen, gebeurtenissen en verrichtingen in de huisartsenpraktijk staat in het onderdeel [Aanvullende gegevens Peilstations](#).

Doel van het rapport

Dit rapport geeft inzicht in de populatie die in de huisartsenpraktijken staan ingeschreven, de personen die de huisarts bezoeken en de door de huisarts geleverde zorg aan deze personen.

Vraagstellingen

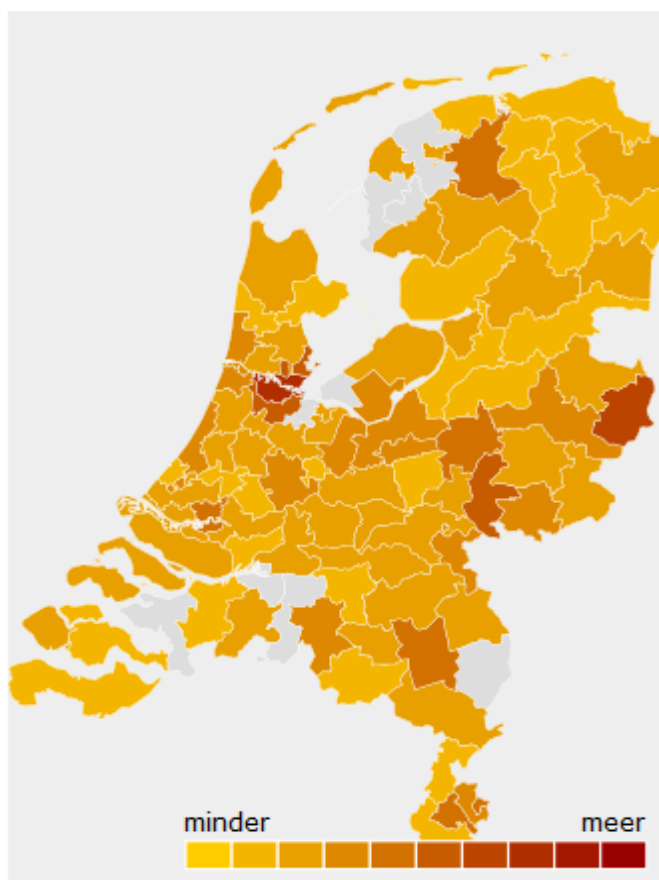
1. Wat zijn kenmerken van patiënten die staan ingeschreven in de huisartsenpraktijk?
2. Wat is de omvang van het zorggebruik van patiënten in 2016 en wat is hiervan de trend over de jaren 2011-2016 wat betreft:
 - aantallen en type contacten met de huisartsenpraktijk, uitgesplitst naar o.a. leeftijd;
 - aantallen en aard van geneesmiddelen die worden voorgeschreven, aan wie en voor welke indicatie;
 - aantallen patiënten verwezen naar de tweedelij, naar welke specialismen en voor welke indicatie in de jaren 2014-2016.

In het rapport zal allereerst worden toegelicht hoe de gegevensverzameling tot stand komt en zal de representativiteit van de gegevens besproken worden. Vervolgens zullen kenmerken van de ingeschreven patiënten en de verschillende onderdelen van huisartsenzorg toegelicht worden.

Methode

Omvang gegevensverzameling en geografische spreiding

In 2016 zijn er in het kader van NIVEL Zorgregistraties eerste lijn in totaal gegevens verzameld van ruim 1,8 miljoen ingeschreven patiënten in bijna 500 huisartspraktijken. Er vinden kwaliteitscontroles plaats op correctheid en volledigheid van deze verzamelde gegevens waarna analyses uitgevoerd worden. Als gevolg van de kwaliteitschecks wordt er gerapporteerd over gegevens uit ongeveer 350 praktijken met bijna 1,4 miljoen ingeschreven patiënten. Het gerapporteerde aantal patiënten en praktijken kan per analyse verschillen. Het onderstaand kaartje laat de geografische spreiding zien van de deelnemende huisartsenpraktijken (figuur 1).

Figuur 1. Geografische spreiding aantal deelnemende huisartsenpraktijken, 2016*

* hoe roder hoe meer deelnemende huisartsenpraktijken in een regio (ongewogen voor de landelijke spreiding)

Representativiteit

De patiënten uit praktijken die deelnemen aan NIVEL Zorgregistraties vormen een goede afspiegeling van de Nederlandse populatie. Qua type huisartsenpraktijk is er een oververtegenwoordiging van groepspraktijken, en een ondervertegenwoordiging van solo praktijken (tabel 1).

(<http://www.nivel.nl/beroepen-in-de-gezondheidszorg>). Praktijken in niet stedelijke gebieden zijn enigszins oververtegenwoordigd, praktijken in sterk stedelijke gebieden zijn iets ondervertegenwoordigd. Zoals te zien in tabel 2 en 3 komt de leeftijds- en geslachtsverdeling van alle bij NIVEL Zorgregistratie ingeschreven patiënten overeen met die van de Nederlandse populatie.

Tabel 1: Kenmerken van huisartsenpraktijken die deelnemen aan NIVEL Zorgregistraties eerste lijn, en van alle huisartsenpraktijken in Nederland, naar type praktijk en urbanisatiegraad, 2016

Characteristics of GP practices participating in NIVEL Primary care database and all GP practices in the Netherlands according to practice type and urbanisation level, 2016

	Nederland (2016)	NIVEL Zorgregistraties
Type praktijk (%)		
Solo praktijk	40,6	28.5
Duo praktijk	40,1	29.0
Groepspraktijk	19,4	42.7
Urbanisatiegraad (%)		
zeer sterk stedelijke gebieden	22,3	22,1
sterk stedelijke gebieden	30,6	24.4
matig stedelijke gebieden	17,1	23.3
weinig stedelijke gebieden	20,7	17,9
niet stedelijke gebieden	9,2	12.3

Tabel 2: Demografische kenmerken van de populatie ingeschreven in huisartsenpraktijken die deelnemen aan NIVEL Zorgregistraties eerste lijn, en van de totale Nederlandse bevolking, 2016

Demographic characteristics of the patient population listed in GP practices participating in NIVEL Primary care database and of the total Dutch population, 2016

	Nederland (2016)	NIVEL Zorgregistraties
Totaal aantal personen	16.979.120	1.385.829
Geslacht (%)		
mannen	49,6	49,5
vrouwen	50,4	50,5
Leeftijdscategorie (%)		
0 t/m 4 jaar	5,2	4,3
5 t/m 17 jaar	15,0	14,8
18 t/m 44 jaar	33,5	32,2
45 t/m 64 jaar	28,2	29,4
65 t/m 74 jaar	10,5	11,1
75 t/m 84 jaar	5,6	6,0
85 jaar en ouder	2,1	2,2

Tabel 3: Aantal patiënten ingeschreven bij huisartsenpraktijken die deelnemen aan NIVEL Zorgregistraties eerste lijn, naar leeftijd en geslacht, 2016
Number of patients registered in GP practices participating in NIVEL Primary Care Database, by age and gender, 2016

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Leeftijdscategorie			
0 t/m 4 jaar	30.999	29.113	60.112
5 t/m 17 jaar	105.340	100.271	205.611
18 t/m 44 jaar	222.464	223.904	446.368
45 t/m 64 jaar	203.382	203.451	406.833
65 t/m 74 jaar	75.794	77.644	153.437
75 t/m 84 jaar	37.382	45.906	83.288
85 jaar en ouder	10.263	19.918	30.181
Totaal	685.624	700.206	1.385.829

© NIVEL Zorgregistraties eerste lijn

tabel: Rep.3

Aard van de gegevens

De gegevens die voor NIVEL Zorgregistraties eerste lijn worden verzameld zijn gegevens die iedere huisarts routinematig, als onderdeel van het zorgproces, vastlegt in zijn elektronisch medisch dossier

- Contacten en verrichtingen zoals gedeclareerd bij zorgverzekeraars
- Gepresenteerde gezondheidsproblemen in de vorm van de door de huisarts gestelde diagnose ([ICPC code](#))
- Voorgeschreven geneesmiddelen met bijbehorende diagnose
- Verwijzingen naar de tweede lijn (incl. verwijdsdiscipline) en bijbehorende diagnose (verwijsindicatie)
- Laboratoriumuitslagen en andere z.g. meetwaarden
- Patiëntkenmerken: vier cijfers van postcode van het woonadres; geboortjaar; geslacht

Voor meer informatie hierover zie de [Specificatie gegevensverzameling](#)

Berekening van de cijfers

De gerapporteerde cijfers van de huisartsenzorg worden voor ieder onderdeel op dezelfde manier berekend. De cijfers over het aantal contacten, verwijzingen, aantal geneesmiddelen en gezondheidsproblemen worden berekend ten opzichte van het aantal ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk. Dit cijfer is gebaseerd op het (deel van het) jaar waarin de patiënt is ingeschreven in de huisartsenpraktijk.

Vergelijkbaarheid van gegevens

Deelnemers aan NIVEL Zorgregistraties maken gebruik van verschillende softwarepakketten. De volgende softwarepakketten zijn vertegenwoordigd binnen NIVEL Zorgregistraties:

- [MicroHIS](#)
- [Medicom](#)
- [Promedico VDF](#)
- [Promedico ASP](#)
- [OmniHIS](#)
- [Mira](#)

Het NIVEL stelt extractiespecificaties op voor de softwareleveranciers, waarin staat welke gegevens gewenst zijn. De softwareleveranciers vervaardigen vervolgens de extractie-programmatuur en de gegevens komen via een Trusted Third Party bij het NIVEL Binnen. Het vergelijkbaar maken van gegevens (semantische integratie) uit de verschillende gegevensbronnen vindt bij het NIVEL plaats.

Kwaliteitscontrole

De gegevens van de deelnemende huisartsenpraktijken zijn niet altijd correct en volledig. Het NIVEL checkt de volledigheid en correctheid van de gegevens op een aantal punten alvorens deze te gebruiken voor analyses en rapportage. Gegevens van sommige huisartsenpraktijken kunnen niet voor alle analyses worden gebruikt en worden derhalve uit bepaalde analyses weggelaten; hierdoor kan het voorkomen dat de resultaten voor verschillende onderdelen niet altijd gebaseerd zijn op hetzelfde aantal praktijken en ingeschreven patiënten.

Kenmerken van ingeschreven patiënten

Het percentage vrouwen dat in 2016 stond ingeschreven in de huisartsenpraktijk is vrijwel gelijk aan het percentage mannen. De gemiddelde leeftijd van de ingeschreven patiënten was 42 jaar. Geheel in lijn met de demografische ontwikkelingen zien we een lichte daling van het percentage kinderen en een lichte stijging van het percentage ouderen door de jaren heen. Ongeveer een derde deel van de patiënten van de huisartsenpraktijk was tussen de 18 en 44 jaar oud. Meer over representativiteit kunt u vinden in de [methoden](#) paragraaf.

Tabel 4: Demografische kenmerken van ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk in 2016
Demographic features of registered patients in general practice in 2016

		2016
Geslacht (%)	Man	49,5
	Vrouw	50,5
Leeftijd (%)	0-4 jaar	4,3
	5-17 jaar	14,8
	18-44 jaar	32,2
	45-64 jaar	29,4
	65-74 jaar	11,1
	75-84 jaar	6,0
	85 jaar en ouder	2,2
Gemiddelde leeftijd		41,8

Omvang zorggebruik

Wat valt op?

- Ruim driekwart (78%) van de patiënten die staan ingeschreven bij een huisarts had in 2016 contact met de huisartsenpraktijk.
- Bij de huisartsen ingeschreven patiënten hadden in 2016 gemiddeld 4,4 keer contact met de huisartsenpraktijk; patiënten van 85 jaar en ouder het vaakst (13 keer) en kinderen van 5-17 jaar het minst vaak (2 keer).
- Het zorggebruik van patiënten is in de periode 2011-2016 nauwelijks veranderd. Sinds 2014 stijgt het gemiddeld aantal gedeclareerde contacten per patiënt licht.

In 2015 is de bekostigingssystematiek van de huisartsenzorg veranderd. Vanaf januari 2015 is de bekostiging van huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg samengebracht in één model met drie segmenten. Ieder segment heeft zijn eigen kenmerk:

- Segment 1: basisvoorziening huisartsenzorg
- Segment 2: programmatische multidisciplinaire zorg
- Segment 3: resultaatbeloning en zorgvernieuwing

Voor meer informatie hierover zie website van de [Nederlandse Zorgautoriteit](#).

Het totale zorggebruik van de huisarts omvat bovengenoemde drie segmenten. Voor de verschillende onderdelen van de rapportage over het zorggebruik wordt telkens aangegeven binnen welk segment deze valt.

De cijfers in dit hoofdstuk geven het zorggebruik binnen de basisvoorziening van de huisartsenzorg en de M&I verrichtingen weer.

Aantal patiënten met minimaal één contact met de huisartsenpraktijk

Segment 1

In 2016 had 78% van alle ingeschreven patiënten minimaal één gedeclareerd contact met de huisartsenpraktijk (tabel 5). Dit betreft zowel contact met de huisarts als contact met de praktijkondersteuner GGZ. Dit percentage is in de afgelopen jaren nagenoeg gelijk gebleven.

Tabel 5: Percentage ingeschreven patiënten met één of meerdere contacten met de huisartsenpraktijk per jaar naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage of registered patients with one or more contacts with the practice per year by age group, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	%	%	%	%	%	%
0-4 jaar	77,6	80,5	81,8	79,6	81,5	82,0
5-17 jaar	70,1	68,9	69,2	69,2	70,0	71,0
18-44 jaar	73,6	72,6	73,2	72,4	73,1	73,6
45-64 jaar	80,0	79,0	78,5	77,7	78,7	78,8
65-74 jaar	88,1	87,5	85,7	85,2	86,2	86,2
75-84 jaar	93,0	93,0	92,1	91,1	92,2	92,1
85 jaar en ouder	94,6	94,8	94,2	93,5	94,7	94,9
Totaal	77,7	77,1	77,3	76,5	77,6	78,1

Segment 2

Het gemiddeld aantal contactmomenten uit de integraal bekostigde zorg (ketenzorg uit segment 2) zijn in berekeningen voor dit rapport en het berekenen voor de cijfers van de website van NIVEL Zorgregistraties niet mee genomen.

Aard van de contacten met de huisartsenpraktijk

In 2016 werden per ingeschreven patiënt gemiddeld 4,4 contacten met de huisartsenpraktijk gedeclareerd voor segment 1 en segment 3. Dit zijn contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ en modernisering en innovatie (M&I) verrichtingen. Ouderen hebben vaker contact met de huisartsenpraktijk dan jongeren. Voor kinderen (5-17 jaar) werden gemiddeld ruim twee contacten per jaar gedeclareerd, in de oudste leeftijdscategorie waren dat er gemiddeld 13 (tabel 6). Van alle typen contacten zijn korte en telefonische consulten de meest voorkomende vormen van contact. In 2016 was ongeveer de helft van alle contacten een kort consult en 27% een telefonisch consult (tabel 6).

Contacten die plaatsvonden in het kader van integraal bekostigde zorg (ketenzorg uit segment 2) zijn in deze cijfers niet meegeteld.

De zorg voor patiënten met een veelvoorkomende aandoening wordt [elders](#) op de website beschreven.

Tabel 6: Aantal contacten met de huisarts en praktijkondersteuner GGZ per 1000 ingeschreven patiënten in segment 1 en 3 naar type contact en leeftijdsgroep, 2016

Number of consultations with the general practitioner and practice nurse mental health by type of consultation and age group for financing segment1 and 3 per 1000 registered patients, 2016

	0-4 jaar	5-17 jaar	18-44 jaar	45-64 jaar	65-74 jaar	75-84 jaar	85 jaar en ouder	Totaal
Segment 1								
Consult kort*	2.453,2	1.536,9	1.775,8	2.178,1	2.892,7	3.623,3	3.158,2	2.152,6
Consult lang	229,5	259,7	628,9	818,3	916,4	1.099,0	878,3	677,9
Visite kort*	20,5	3,0	13,1	32,7	134,5	545,8	2.032,8	107,1
Visite lang	3,4	1,9	9,3	35,0	128,7	459,7	1.463,3	87,5
Telefonisch consult	900,9	547,0	987,3	1.164,9	1.575,1	2.560,1	4.548,9	1.207,6
Vaccinatie	0,0	0,2	1,7	1,6	1,3	2,8	2,0	1,4
E-mailconsult	7,7	8,0	29,0	35,6	35,7	27,4	51,9	28,1
Segment 1 en 3								
M&I verrichting	9,5	35,0	97,1	192,8	348,1	539,3	1.003,1	186,3
Totaal	3.624,8	2.391,6	3.543,4	4.460,3	6.033,4	8.857,7	13.138,6	4.449,3

*Een kort consult/visite duurt maximaal 20 minuten, een lang consult/visite duurt langer dan 20 minuten conform de [tarievenlijst huisartsenzorg](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit

Over de jaren 2011-2016 is er een toename van het aantal lange consulten en lange visites, alhoewel het aantal lange visites in 2016 weer wat afgenomen is in vergelijking met 2015. Na 2014 is er een afname van het aantal M&I verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten. Een verklaring hiervoor is de nieuwe bekostiging voor huisartsenzorg die in 2015 ingevoerd is. Hierbij is een deel van de M&I verrichtingen onder het eerste segment komen te vallen en een deel is vervallen en wordt nu gedeclareerd als (lang) consult of visite en daarom nu als consult meegeteld.

De stijging in de afgelopen jaren in het aantal e-mail consulten zet zich door tot 28 e-mail consulten per 1000 ingeschreven patiënten in 2016. Hierdoor lijkt de opmars van het email consult door te zetten, al betreft het nog steeds een klein aandeel in de totale huisartsenzorg (nog geen 1% van alle contacten). Het aantal korte consulten is sinds 2013 vrijwel stabiel en bij het aantal korte visites is een lichte daling zichtbaar (tabel 7).

Tabel 7: Aantal contacten met de huisarts en praktijkondersteuner GGZ per 1000 patiënten in segment 1 en 3 per jaar naar type contact, 2011-2016

Number of consultations with the general practitioner and practice nurse mental health for financing segment 1 and 3 per year by type of consultation per 1000 registered patients, 2011-2016

	Totaal					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Segment 1						
Consult kort*	2.298,1	2.185,9	2.153,7	2.121,5	2.152,4	2.152,6
Consult lang	485,3	489,3	504,4	569,4	655,4	677,9
Visite kort*	133,0	133,1	124,8	113,0	113,0	107,1
Visite lang	74,9	80,7	77,6	81,1	99,9	87,5
Telefonisch consult	1.070,0	1.072,8	1.096,9	1.069,4	1.147,0	1.207,6
Vaccinatie	1,8	1,8	1,5	1,6	1,8	1,4
E-mailconsult	6,9	8,1	11,3	16,6	20,9	28,1
Segment 1 & 3						
M&I verrichting	216,2	226,0	216,1	213,0	181,6	186,3
Totaal	4.286,2	4.197,7	4.186,3	4.185,8	4.372,7	4.449,3

*Een kort consult/visite duurt maximaal 20 minuten, een lang consult/visite duurt langer dan 20 minuten conform de [tarievenlijst huisartsenzorg](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit.

Modernisering & Innovatie: aantal verrichtingen

M&I verrichtingen zijn verrichtingen die plaatsvinden in de huisartsenpraktijk en die tot 2015 via een apart tarief bekostigd werden, met als doel modernisering en innovatie te stimuleren. Sinds 2015 valt dit onderdeel van het zorggebruik deels onder segment 1 met een vast tarief en deels onder segment 3 met een vrij tarief.

In 2015 is een begin gemaakt met het afbouwen van het aantal M&I verrichtingen. In 2016 worden van de M&I verrichtingen er 22 in segment 3 bekostigd middels een vrij tarief. Elf M&I verrichtingen worden als aparte prestatie middels een vast tarief bekostigd in segment 1. De overige M&I verrichtingen worden als lang consult/visite in rekening gebracht en worden daarmee niet meer als M&I verrichting geregistreerd. Voor meer informatie hierover zie de [beleidsveranderingen](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit en [de tarieven en prestaties huisartsenzorg voor 2016](#).

In 2016 declareerden huisartsen gemiddeld 186 M&I-verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten. Voor vrouwen worden meer M&I-verrichtingen gedeclareerd dan voor mannen. In tabel 8 ziet u de gedeclareerde M&I verrichtingen in 2016.

Tabel 8: Aantal en percentage gedeclareerde M&I-verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten naar geslacht, 2016

Number and percentage declared M&I services by gender per 1000 registered patients, 2016

M&I verrichting	Segment	Man	%	Vrouw	%	Totaal	%
Audiometrie	3	1,5	1,0 %	1,5	0,7 %	1,5	0,8 %
Diagnostiek met behulp van Doppler	3	5,4	3,4 %	5,4	2,6 %	5,4	3,0 %
Tympanometrie	3	0,8	0,5 %	0,9	0,4 %	0,9	0,5 %
Longfunctiemeting (= spirometrie)	3	15,7	10,0 %	18,9	9,2 %	17,3	9,5 %
ECG-diagnostiek (ECG maken, interpreteren en bespreken met patiënt)	3	18,1	11,5 %	20,6	10,0 %	19,4	10,7 %
Spleetlamponderzoek	3	2,8	1,8 %	3,4	1,6 %	3,1	1,7 %
Bloeddrukmeting gedurende 24-uur, hypertensiemeting	3	12,7	8,1 %	14,5	7,0 %	13,6	7,5 %
Teledermatologie	3	1,5	1,0 %	2,1	1,0 %	1,8	1,0 %
Cognitieve functietest (MMSE)	3	2,5	1,6 %	3,7	1,8 %	3,1	1,7 %
Hartritmestoornissen	3	0,7	0,4 %	1,5	0,7 %	1,1	0,6 %
Chirurgie	1	31,6	20,1 %	36,7	17,8 %	34,1	18,8 %
Ambulante compressietherapie bij ulcus cruris	1	2,7	1,7 %	3,5	1,7 %	3,1	1,7 %
Therapeutische injectie (Cyriax)	1	15,9	10,1 %	27,4	13,3 %	21,7	11,9 %
Oogboring	1	1,3	0,8 %	0,1	0,0 %	0,7	0,4 %
MRSA-screening	3	0,5	0,3 %	0,5	0,2 %	0,5	0,3 %
Diabetes begeleiding per jaar	3	4,0	2,5 %	4,1	2,0 %	4,0	2,2 %
Diabetes instellen op insuline	3	2,4	1,5 %	2,7	1,3 %	2,5	1,4 %
COPD-gestructureerde zorg per jaar	3	0,6	0,4 %	0,6	0,3 %	0,6	0,3 %
Palliatieve consultatie, visite	3	1,1	0,7 %	1,2	0,6 %	1,1	0,6 %
Palliatieve consultatie, telefonisch	3	0,6	0,4 %	0,6	0,3 %	0,6	0,3 %
Intensieve zorg, visite, dag	1	25,7	16,4 %	29,1	14,1 %	27,4	15,1 %
Intensieve zorg, visite langer dan 20	1	0,3	0,2 %	0,4	0,2 %	0,3	0,2 %

minuten, dag							
Intensieve zorg, ANW visite	1	1,8	1,1 %	1,5	0,7 %	1,6	0,9 %
Euthanasie	3	0,4	0,3 %	0,3	0,1 %	0,3	0,2 %
Reizigersadvisering	3	0,5	0,3 %	0,6	0,3 %	0,6	0,3 %
IUD inbrengen- Implanteren c.q. verwijderen implanonstaafje	1	0,0	0,0 %	13,5	6,5 %	6,9	3,8 %
Gestructureerde huisartsenzorg in verzorgingshuis	3	2,7	1,7 %	7,1	3,4 %	5,0	2,8 %
Gestructureerde huisartsenzorg in de maatschappelijke opvang	3	2,3	1,5 %	1,9	0,9 %	2,1	1,2 %
Module Abdominale echografie	3	0,7	0,4 %	1,9	0,9 %	1,3	0,7 %
Overige M&I verrichtingen	1&3	0,1	0,1 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %
Totaal		156,9	100 %	206,2	100 %	181,6	100 %

© NIVEL Zorgregistraties eerste lijn

(t) HAo5

Gezondheidsproblemen

In 2016 hadden de meeste contacten in segment 1 in de huisartsenpraktijk betrekking op patiënten met hypertensie zonder orgaanbeschadiging (3,4%), urineweginfecties (2,7%) en diabetes mellitus (2,0%). Dit zijn de gezondheidsproblemen zoals geregistreerd bij de gedeclareerde contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ. De top-5 van gezondheidsproblemen is in de periode 2011-2016 ongewijzigd gebleven.

Er is verschil in gepresenteerde gezondheidsproblemen tussen mannen en vrouwen. In 2016 gingen bij mannen de meeste huisartscontacten over essentiële hypertensie zonder orgaanschade en diabetes mellitus. Bij vrouwen staan urineweginfecties op nummer 1 van meest voorkomende gezondheidsproblemen waarvoor een contact met de huisartsenpraktijk gedeclareerd werd. Dit verschil komt overeen met de jaren ervoor.

Een groot deel van de contacten van patiënten met een gezondheidsprobleem die ook onder de integrale bekostiging vallen (segment 2) wordt niet meer apart gedeclareerd door de huisarts. Hierdoor is bijvoorbeeld het aantal diabetes gerelateerd contacten, zoals in tabel 9 weergegeven, een onderschatting. [Elders](#) op de website wordt hierover gerapporteerd.

Tabel 9: Meest voorkomende gezondheidsproblemen bij contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ per 1000 ingeschreven patiënten, 2016
Most frequent health problems during contacts with the general practitioner or practice nurse mental health per 1000 registered patients, 2016

Totaal				Mannen				Vrouwen			
ICPC code	Diagnose	aantal /1000	%	ICPC code	Diagnose	aantal /1000	%	ICPC code	Diagnose	aantal /1000	%
	Geen informatie		4,0		Geen informatie		3,9		Geen informatie		4,1
K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	232	3,4	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	196	3,4	U71	Cystitis/urineweginfectie	301	3,8
U71	Cystitis/urineweginfectie	189	2,7	T90	Diabetes mellitus	148	2,5	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	263	3,4
T90	Diabetes mellitus	141	2,0	R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	114	2,0	T90	Diabetes mellitus	135	1,7
R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	121	1,8	R05	Hoesten	103	1,8	A04	Moeheid/zwakte	131	1,7
R05	Hoesten	115	1,7	H81	Overmatig cerumen	103	1,8	R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	127	1,6
A04	Moeheid/zwakte	103	1,5	S03	Wratten	74	1,3	R05	Hoesten	125	1,6
P76	Overmatig cerumen	91	1,3	A04	Moeheid/zwakte	70	1,2	P76	Depressie	105	1,3
H81	Depressie	86	1,2	L99	Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	67	1,1	T86	Hypothyreoïdie/myxoedeem	87	1,1
S03	Wratten	79	1,1	R95	Emfyseem/COPD	64	1,1	R96	Astma	86	1,1

L99	Astma	76	1,1	R96	Astma	64	1,1	S03	Wratten	84	1,1
totaal in top 10		17,8		totaal in top 10		17,3		totaal in top 10		18,4	

Voorgeschreven geneesmiddelen

Wat valt op?

- Ongeveer 90% van de bij de huisarts ingeschreven patiënten van 65 jaar en ouder kreeg in 2016 één of meer geneesmiddelvoorschriften.
- Het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven is in 2016 gedaald ten opzichte van 2015.
- Zo'n 17% van de ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk krijgt tenminste één keer per jaar een maagzuurremmer voorgeschreven. Dit is daarmee, net als in de periode 2011-2015, het meest voorgeschreven geneesmiddel in 2016.

Cijfers over geneesmiddelen die zijn voorgeschreven in de huisartsenpraktijk zijn gebaseerd op codes uit het [Anatomisch Therapeutisch Chemische Classificatiesysteem](#) (ATC), die worden geregistreerd in de huisartsenpraktijk.

Meer informatie

De gegevens over geneesmiddelvoorschriften hebben betrekking op de jaren 2011 t/m 2015. Deze cijfers zijn gebaseerd op gegevens van:

- 2011: 363 huisartsenpraktijken met 1.369.902 ingeschreven patiënten
- 2012: 225 huisartsenpraktijken met 806.011 ingeschreven patiënten
- 2013: 252 huisartsenpraktijken met 986.843 ingeschreven patiënten
- 2014: 391 huisartsenpraktijken met 1.541.902 ingeschreven patiënten
- 2015: 420 huisartsenpraktijken met 1.567.904 ingeschreven patiënten
- 2016: 357 huisartsenpraktijken met 1.385.829 ingeschreven patiënten

Meer informatie vindt u in de [methoden](#) paragraaf.

Aantal patiënten met 1 of meer geneesmiddelvoorschriften

Het gemiddelde aantal geneesmiddelvoorschriften stijgt naarmate patiënten ouder worden. Ruim de helft van de kinderen in de leeftijd tot 18 jaar, ruim twee derde van de volwassenen tussen 18 en 64 jaar en ruim 90% van de 65-plussers kregen minimaal één voorschrift van de huisarts in 2016 (tabel 10). Dit percentage loopt in de alleroudste leeftijdsgroep, 85 jaar en ouder, op tot 97%. Het totaal aantal bij de huisarts ingeschreven patiënten dat één of meer voorschriften heeft gekregen is met circa 70% in de jaren 2011 tot 2016 stabiel gebleven. Bij jonge kinderen is dit percentage licht toegenomen in diezelfde periode (tabel 10).

Tabel 10: Percentage patiënten met minimaal één voorschrift bij de huisarts per jaar, naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage patients with at least one drug prescription per year, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten
0 t/m 4 jaar	56,9	57,7	58,1	58,8	59,3	59,7
5 t/m 17 jaar	52,2	50,6	50,3	50,9	50,5	51,4
18 t/m 44 jaar	66,1	64,8	64,5	64,7	64,9	65,5
45 t/m 64 jaar	77,2	76,0	76,0	75,1	75,6	75,7
65 t/m 74 jaar	89,1	88,5	88,5	87,2	88,4	88,4
75 t/m 84 jaar	94,4	94,5	94,6	93,2	94,5	94,5
85 jaar en ouder	94,9	95,6	95,5	94,6	95,9	96,6
Totaal	70,3	69,8	69,7	69,9	70,5	71,1

Voor antibiotica, benzodiazepines, maagmiddelen en cholesterolverlagers is apart berekend aan hoeveel van de ingeschreven patiënten deze voorgeschreven werden in 2011-2016 (tabel 11-14). Afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor het terugdringen van antibioticagebruik. Dit is te zien in het aantal voorschriften tot en met 2014. In 2015 is het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven iets toegenomen, maar in 2016 is het weer gedaald. Het percentage patiënten dat een benzodiazepine kreeg voorgeschreven is sinds 2011 iets afgenomen, met name in de groep patiënten van 65 jaar en ouder. Maagzuur remmende middelen maken sinds 2012 geen deel meer uit van het basispakket. Het percentage patiënten dat een maagzuur remmend middel voorgeschreven kregen is in 2012 afgenomen. De afgelopen jaren is het aantal voorschriften voor dit middel toegenomen en zit nu boven het niveau van vóór de verwijdering in het basispakket. Van de patiënten die 75 jaar en ouder zijn heeft de helft een maagzuur remmend middel voorgeschreven gekregen, bij deze groep is de stijging het sterkst. Ook het aantal patiënten dat cholesterolverlagers kreeg voorgeschreven is iets toegenomen. Deze stijging is voornamelijk te zien bij patiënten van 45 jaar en ouder.

Tabel 11: Percentage patiënten met minimaal één voorschrift voor een antibioticum (ATC-code J01) per jaar bij

de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage patients with at least one antibiotic (ATC-code J01) prescription in general practice, by age group, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten
0 t/m 17 jaar	15,2	14,4	13,8	13,3	13,6	12,8
18 t/m 44 jaar	17,3	16,8	16,3	16,0	16,3	15,8
45 t/m 64 jaar	20,0	19,5	19,3	18,4	19,2	18,4
65 t/m 74 jaar	25,9	25,4	24,5	23,7	25,1	24,0
75 jaar en ouder	33,0	33,6	33,5	32,3	34,4	32,6
Totaal	19,3	19,1	18,6	18,2	19,0	18,3

Tabel 12: Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een benzodiazepine (ATC-code N05BA) per jaar bij de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage patients with at least one benzodiazepine (ATC-code N05BA) prescription per year in general practice by age group, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten
0 t/m 17 jaar	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
18 t/m 44 jaar	3,8	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4
45 t/m 64 jaar	7,7	7,1	7,1	6,8	6,6	6,5
65 t/m 74 jaar	9,5	9,0	8,7	8,4	8,2	8,1
75 jaar en ouder	12,0	11,3	11,2	10,7	10,5	10,2
Totaal	5,2	5,0	4,9	4,9	4,8	4,8

Tabel 13: Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een maagzuur remmend middel (ATC-code A02) per jaar bij de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage patients with at least one prescription for a gastric acid inhibitory drug (ATC-code A02) per year, by age group, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten
0 t/m 17 jaar	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	0,9
18 t/m 44 jaar	8,6	7,6	7,6	7,5	7,5	7,5
45 t/m 64 jaar	21,2	19,3	19,8	19,7	19,9	20,2
65 t/m 74 jaar	34,5	32,6	33,7	33,4	34,6	35,6
75 jaar en ouder	42,6	43,2	46,5	47,4	49,8	51,3
Totaal	15,0	14,5	15,0	15,5	16,1	16,9

Tabel 14: Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een cholesterolverlager (ATC-code C10A) bij de huisarts per jaar, naar leeftijdsgroep, 2011-2016

Percentage patients with at least one prescription of a cholesterol-lowering drug (ATC-code C10A) per year, by age group, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten	% Patiënten
0 t/m 17 jaar	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
18 t/m 44 jaar	1,2	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9
45 t/m 64 jaar	14,4	14,2	14,4	13,6	14,0	14,0
65 t/m 74 jaar	34,5	34,6	35,5	34,5	36,2	36,7
75 jaar en ouder	35,2	36,5	37,9	38,1	40,7	41,5
Totaal	9,7	10,3	10,6	10,8	11,4	12,1

Top-10 geneesmiddelvoorschriften, totaal en naar leeftijd

In 2016 kreeg ruim 16% van de patiënten ingeschreven in een huisartsenpraktijk een maagzuurremmer voorgeschreven. Maagzuurremmers zijn daarmee het meest voorgeschreven middel in de huisartsenpraktijk (tabel 15). Ook in de jaren 2011-2015 waren maagzuurremmers één van de meest voorgeschreven middelen (zie tabellen in de bijlage). Naast maagzuurremmers, staan ook NSAIDs (ontstekingsremmende pijnstillers), cholesterolverlagers en antibiotica elk jaar in de top-5 van meest voorgeschreven geneesmiddelen (zie ook [Aantal patiënten met één of meer prescripties](#)). De top 3 is sinds 2012 stabiel.

De top-10 van geneesmiddelvoorschriften is gebaseerd op “niveau 3” van de [ATC-codering](#) (therapeutische/farmacologische subgroep).

Tabel 15: Top-10 van geneesmiddelvoorschriften, 2016

Top-10 of drug prescriptions, 2016

ATC	Omschrijving	% patiënten
A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	16,4
M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische middelen	13,6
C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	11,9
B01A	Antithrombotica	10,4
J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	10,3
D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	10,3
C07A	Beta-blokkers	9,4
R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	9,1
A06A	Laxantia	8,4
R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	7,8

Per leeftijdsgroep is er wel verschil te zien in de meest voorgeschreven geneesmiddelen. Zo worden aan kinderen voornamelijk antibiotica voorgeschreven (tabel 16). Bij jong volwassenen staat, zoals kan worden verwacht, hormonale anticonceptiva op nummer 1 van meest voorgeschreven geneesmiddelen. Voor patiënten vanaf 45 jaar maakt deze plaats voor maagzuur remmende middelen en geneesmiddelen voor het hart- en vaatstelsel.

Tabel 16: Top-10 van geneesmiddelvoorschriften naar leeftijdsgroep, 2016

Top-10 of drug prescriptions by age , 2016

	0-17 jaar			18-44 jaar			45-64 jaar			65-74 jaar			75+ jaar		
	ATC code	omschrijving	% Patiënten	ATC code	omschrijving	% Patiënten	ATC code	omschrijving	% Patiënten	ATC code	omschrijving	% Patiënten	ATC code	omschrijving	% Patiënten
1	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	10,8	G03A	Hormonale anticonceptiva voor systemisch gebruik	17,5	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	19,9	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	36,8	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	50,9
2	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	8,2	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	13,6	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	19,3	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	35,1	B01A	Antithrombotica	49,9
3	R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	7,7	R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	9,2	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	14,0	B01A	Antithrombotica	28,9	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	42,0
4	R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	7,2	R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	9,0	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	10,4	C07A	Beta-blokkers	25,3	C07A	Beta-blokkers	38,3
5	R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	6,3	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	8,3	R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	10,0	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	17,3	A06A	Laxantia	24,8
6	D06A	Antibiotica, lokale	6,2	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	8,3	C07A	Beta-blokkers	9,9	C09A	Ace-remmers	17,2	C09A	Ace-remmers	22,9
7	D02A	Emollientia en protectiva	6,2	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	7,2	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	9,8	A06A	Laxantia	14,5	C08C	Selectieve calciumantagonisten met vnl vasculaire werking	19,3
8	A06A	Laxantia	4,4	R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	5,2	B01A	Antithrombotica	9,5	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	13,9	A11C	Vitaminen a en d, inclusief combinaties van deze twee	18,9
9	G03A	Hormonale anticonceptiva voor systemisch gebruik	4,0	N06A	Antidepressiva	4,8	N06A	Antidepressiva	9,0	C08C	Selectieve calciumantagonisten met vnl vasculaire werking	13,5	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	17,8
10	D01A	Antimycotica, lokale	3,6	A06A	Laxantia	4,7	R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	8,3	J01C	Betalactam-antibiotica	12,2	J01C	Betalactam-antibiotica	16,4

			penicillines	penicillines
--	--	--	--------------	--------------

Indicaties voor geneesmiddelvoorschriften naar leeftijd

In de tabel hieronder ziet u per leeftijdsgroep de meest voorkomende gezondheidsproblemen waarvoor een geneesmiddelen werd voorgeschreven in 2016 opgesplitst naar leeftijd. Voor patiënten in de leeftijdsgroep van 45 jaar en ouder staan geneesmiddelen voor hoge bloeddruk op nummer 1 (tabel 17). Ook medicatie voor diabetes wordt aan veel patiënten in deze leeftijdsgroep voorgeschreven. Bij jongeren worden logischerwijs voor andere indicaties geneesmiddelen voorgeschreven. Bij 0-17 jarigen staan geneesmiddelen voor eczeem en hooikoorts bovenaan, bij 18 tot 45 jarigen anticonceptie- en hooikoortsmiddelen. Door de jaren heen is de top 2 heel stabiel voor alle leeftijdsgroepen. Alleen astma bij 0-17 jarigen is van de top drie in 2011-2014 gezakt naar de tiende plaats vanaf 2015.

Meer informatie

Om de cijfers hieronder te berekenen hebben wij huisartsenpraktijken geselecteerd die voldoende diagnoses bij prescripties registreren. In totaal was bij 58% van de prescripties een diagnose geregistreerd.

Tabel 17: Meest frequent voorkomende indicaties voor een geneesmiddelvoorschrift naar leeftijdsgroep (% van ingeschreven patiënten), 2016

Most frequent indications for which drugs are prescribed by age group (% of registered patients), 2016

0-17 jaar			18-44 jaar			45-64 jaar			65-74 jaar			75+ jaar		
ICP C code	omschrijving	% Patiënte n	ICP C code	omschrijving	% Patiënte n	ICP C code	omschrijving	% Patiënte n	ICP C code	omschrijving	% Patiënte n	ICP C code	omschrijving	% Patiënte n
1 S87	Constitutioneel eczeem	4,5	W11	Anticonceptie: orale anticonceptie	7,4	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbesc	11,3	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbesc	26,0	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbesc	31,0
2 R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	3,8	R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	6,0	T90	Diabetes mellitus type 2	5,2	T90	Diabetes mellitus type 2	13,5	T90	Diabetes mellitus type 2	17,1
3 S84	Impetigo/impetiginisatie	3,5	S88	Contact eczeem/ander eczeem	2,7	R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	4,4	T93	Hypercholesterolemie	7,6	K78	Boezemfibrilleren/-fladderen	9,6
4 H71	Otitis media acuta/myringitis	3,5	U71	Cystitis/urinewegsinfectie	2,6	R05	Hoesten	3,9	R05	Hoesten	5,3	U71	Cystitis/urinewegsinfectie	9,0
5 R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	2,9	R05	Hoesten	2,5	S88	Contact eczeem/ander eczeem	3,4	R95	Emfyseem/COPD	5,3	D12	Obstipatie	8,7
6 D12	Obstipatie	2,5	R96	Astma	2,4	R96	Astma	3,1	D02	Maagpijn	4,9	R95	Emfyseem/COPD	7,2
7 W11	Anticonceptie: orale anticonceptie	2,1	S74	Dermatomybose(n)	1,9	D02	Maagpijn	3,1	U71	Cystitis/urinewegsinfectie	4,8	P06	Slapeloosheid/andere slaapstoornis	7,1
8 R05	Hoesten	2,1	S87	Constitutioneel eczeem	1,8	T93	Hypercholesterolemie	3,0	S88	Contact eczeem/ander eczeem	4,4	T93	Hypercholesterolemie	7,0
9 S88	Contact eczeem/ander eczeem	1,8	W12	Anticonceptie: IUD	1,7	U71	Cystitis/urinewegsinfectie	3,0	P06	Slapeloosheid/andere slaapstoornis	4,0	D02	Maagpijn	6,0
10 R96	Astma	1,6	R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	1,6	P76	Depressie	2,9	K78	Boezemfibrilleren/-fladderen	3,9	K87	Hypertensie met orgaanbeschadiging/secundaire hypertensie	6,0

Verwijzingen naar de tweedelij

In 2016 zijn, per 1000 ingeschreven patiënten, 304 verwijzingen uitgeschreven voor een medisch specialist (tabel 18). Er worden meer vrouwen dan mannen verwezen naar een medisch specialist. Dit verschil is met name zichtbaar in de leeftijdsgroep van 18-64 jaar. De meeste verwijzingen, bij zowel mannen als vrouwen, zijn uitgeschreven voor patiënten van 75 jaar en ouder (figuur 2).

Tabel 18: Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist (per 1000 ingeschreven patiënten*) per jaar, 2014-2016

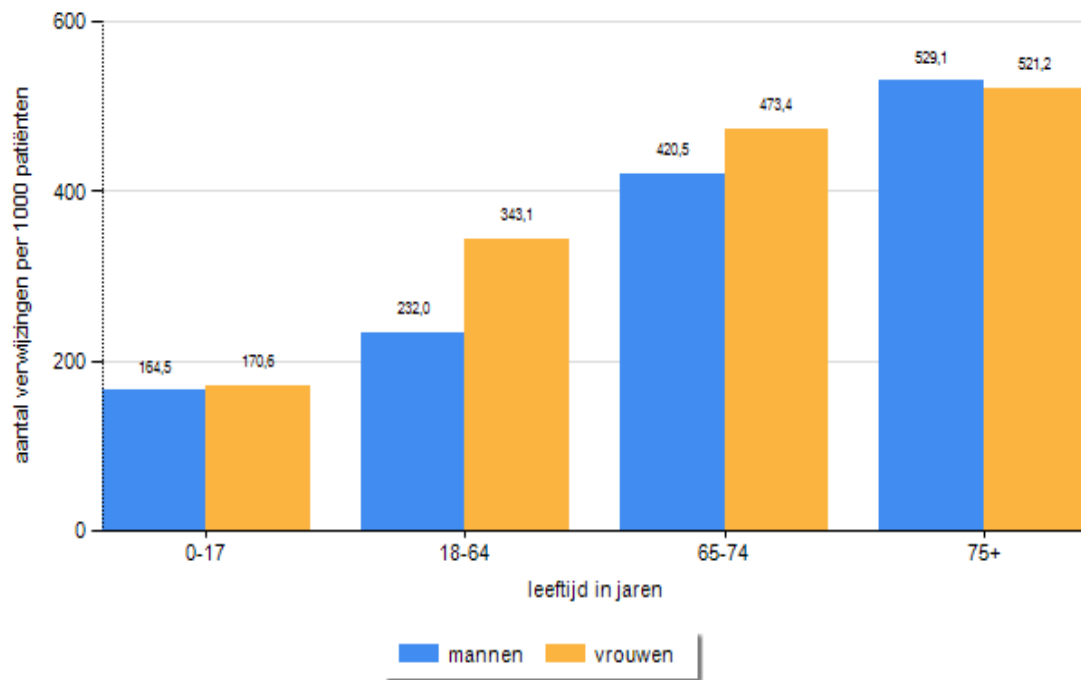
Number of referrals from general practice to medical specialists (per 1000 registered patients) per year, 2014-2016

		2014	2015	2016
Geslacht	Mannen	242,8	251,8	261,9
	Vrouwen	316,8	332,6	344,5
Leeftijd	0-17	150,8	163,7	167,5
	18-64	267,0	277,5	287,4
	65-74	432,8	437,0	447,3
	75+	492,0	518,1	524,5
Totaal		279,9	292,6	303,6

* Per 1000 ingeschreven patiënten in de betreffende categorie

Figuur 2: Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist, naar geslacht en leeftijdsgroep (per 1000 ingeschreven patiënten), 2016

Number of referrals from general practice to medical specialists by gender and age group (per 1000 registered patients), 2016

Verwijzingen per specialisme

De meeste verwijzingen vonden in 2016 plaats naar oogheelkunde, orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie. Bij ongeveer de helft van de 25 specialismen is tussen 2014 en 2016 een stijging te zien in het aantal verwezen patiënten.

De verwijzingen voor psychiatrie omvatten zowel verwijzingen naar de basis GGZ als naar de gespecialiseerde GGZ.

Verder lezen

In de factsheet '[Gevolgen invoering Basis GGZ voor de psychische en sociale hulpvraag in de huisartsenpraktijk](#)' en de factsheet '[De psychische en sociale hulpvraag van volwassenen in de huisartsenpraktijk van 2010-2015](#)' wordt meer informatie gegeven over de behandeling van mensen met psychische klachten in de huisartspraktijk.

Tabel 19: Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist (per 1000 ingeschreven patiënten) per jaar, 2014-2016

Number of referrals from general practice to medical specialists per year (per 1000 registered patients) , 2014-2016

Specialisme	2014	2015	2016
Oogheelkunde	33,3	33,0	33,0
Orthopedie	30,2	32,2	32,4
KNO-heelkunde	28,7	31,7	31,4
Dermatologie	27,2	30,2	31,3
Heelkunde	23,2	24,9	25,6
Neurologie	22,3	22,6	23,6
Gynaecologie/verloskunde	17,1	17,1	17,8
Interne geneeskunde	13,5	14,4	15,5
Psychiatrie	14,1	13,1	14,6
Cardiologie	12,8	13,7	14,6
Urologie	11,4	11,6	12,0
Kindergeneeskunde	7,6	8,9	9,3
Maag-darm-leverziekten	8,6	8,5	8,4
Plastische chirurgie	8,2	7,6	8,3
Longziekten	6,9	7,3	8,0
Reumatologie	4,7	5,0	5,4
Geriatric	2,2	2,5	2,7
Anaesthesiologie	1,9	2,1	2,3
Revalidatiegeneeskunde	2,3	2,2	2,3
Mondziekten en kaakchirurgie	1,5	1,6	1,8
Sportgeneeskunde	0,9	0,9	1,5
Klinische genetica	0,8	0,7	0,8
Allergologie	0,4	0,7	0,8
Multidisciplinaire en speciale poli	0,1	0,2	0,1
Medische psychologie	0,0	0,0	0,0
Totaal	279,9	292,7	303,6

Indicaties voor verwijzingen

In de tabellen 20 t/m 23 worden de top-5 indicaties weergegeven voor de vier specialismen waarnaar in 2016 het meest verwezen is, namelijk oogheelkunde, orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie.

Tabel 20: Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar **oogheelkunde**, 2016**Top-5 indications (ICPC code) for referrals to ophthalmology, 2016*

	Diagnose	%
F05	Andere visussymptomen/-klachten	25,4
F92	Staar	14,9
F91	Refractie afwijking	10,1
F04	Mouches volantes/flitsen/flikkeringen	5,7
F13	Afwijkend gevoel aan oog	4,6
% in top 5:		60,7

* % van verwijzingen met bekende indicatie

Tabel 21: Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar **orthopedie**, 2016**Top-5 indications (ICPC code) for referrals to orthopaedics, 2016*

	Diagnose	%
L15	Knie symptomen/klachten	23,1
L08	Schouder symptomen/klachten	9,3
L90	Gonartrose	6,9
L17	Voet/teen symptomen/klachten	5,5
L13	Heup symptomen/klachten	4,8
% in top 5:		49,6

* % van verwijzingen met bekende indicatie

Tabel 22: Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar **KNO-heelkunde**, 2016**Top-5 indications (ICPC code) for referrals to ENT-surgery, 2016*

	Diagnose	%
H02	Gehoorklachten	11,4
H86	Dooftheid/slechthorendheid	5,6
R21	Symptomen/klachten keel	5,5
H84	Presbycusis	4,8
R06	Epistaxis/neusbloeding	3,7
% in top 5:		31,0

* % van verwijzingen met bekende indicatie

Tabel 23: Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar **dermatologie**, 2016**Top-5 indications (ICPC code) for referrals to dermatology, 2016*

	Diagnose	%
S99	Andere ziekte huid/subcutis	10,7
S82	Naevus/moedervlek	10,1
S77	Maligniteit huid/subcutis	7,5
S88	Contact eczeem/ander eczeem	6,8
K95	Varices benen	5,5
% in top 5:		40,6

* % van verwijzingen met bekende indicatie

Meer informatie

De cijfers zijn gebaseerd op verwijsgegevens van huisartsenpraktijken die gebruik maken van [ZorgDomein](#) bij verwijzingen en op gegevens over praktijkpopulaties.

2014: 78 huisartspraktijken met 322.121 ingeschreven patiënten.

2015: 108 huisartspraktijken met 422.533 ingeschreven patiënten.

2016: 95 huisartspraktijken met 367.571 ingeschreven patiënten.

Meer informatie over de methoden staat in de [Verantwoording](#).

Verder lezen

Onderstaande artikelen en rapporten geven meer informatie over verwijzingen.

Artikel: [‘Het belang van goede verwijsinformatie’](#)

Rapport: [‘Substitutiepotentieel tussen eerste- en tweedelijnszorg’](#)

Artikel: [‘Increased cost sharing and changes in noncompliance with specialty referrals in The Netherlands.’](#)

Artikel: [‘Hoe goed volgen patiënten een verwijzing naar de specialist op?’](#)

Artikel: [‘Compliance with referrals to medical specialist care: patient and general practice determinants. A cross-sectional study.’](#)